

К.О. Бужимська, к.е.н., доц.

Н.А. Станкевич, ст. викл.

Житомирський державний технологічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Модернізація вітчизняних підприємств є необхідною умовою інтеграції України до Європейського Союзу, передусім це стосується підприємств харчової промисловості, оскільки, саме вони мають найбільші потенційні можливості виходу на європейські ринки з власною продукцією. Прискорена модернізація надасть можливість покращити якість та безпеку вітчизняних продуктів харчування і наблизити їх до світових стандартів. Методи та методологія економічного та статистичного аналізу залишаються в центрі уваги науковців. Аналіз тенденцій, напрямів розвитку, результатів діяльності створюють базу для прийняття якісних управлінських рішень, як на стратегічному, так і на оперативному рівні. Дослідження процесу модернізації неможливе без використання методів економічного та статистичного аналізу для узагальнюючої оцінки його стану та ефективності. Для узагальнюючої оцінки модернізаційного процесу було запропоновано відносні показники динаміки вартості активів, залишкової вартості основних засобів, обсягів реалізованої продукції, фінансового результату до оподаткування, чистого прибутку. Обґрунтовано, що процес модернізації є ефективним, якщо темп зростання вартості активів більший одиниці, темп зростання залишкової вартості основних засобів більший темпу зростання вартості активів, темп зростання обсягу реалізованої продукції більший темпу зростання залишкової вартості основних засобів, темп зростання фінансового результату до оподаткування більший за темп зростання обсягу реалізованої продукції, темп зростання чистого прибутку більший за темп зростання фінансового результату до оподаткування. Використовуючи коефіцієнт Спірмена, отримано такі результати: у 2011–2012 рр. процес модернізації був найефективнішим, 2013–2015 рр. – модернізаційні процеси в харчовій промисловості різко уповільнилися, але за рахунок вже сформованого потенціалу продовжуються, що підтверджують інтегральні індекси стану та ефективності модернізації у 2014–2015 рр. Подальші дослідження пов'язані із дослідженням та аналізом процесів модернізації на рівні окремих підприємств з метою поширення успішного досвіду та запобігання негативних результатів.

Ключові слова: модернізація; динаміка; коефіцієнт Спірмена; інтегральний індекс; фондовіддача; коефіцієнт оборотності оборотних активів; продуктивність праці.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання в Україні характеризуються вкрай негативними впливами на функціонування окремих підприємств та економіки в цілому. В такій ситуації багато підприємств вимушені скорочувати виробництво та припиняти діючі програми інноваційно-технологічної модернізації. Підприємства харчової промисловості, яка є однією з провідних галузей економіки країни, втратили значну частку зовнішнього та внутрішнього ринку внаслідок погіршення відносин з Росією та скорочення внутрішнього купівельного попиту, але мають потенційну можливість отримати свою нішу на ринках Європейського Союзу. Проблема просування вітчизняних харчових продуктів полягає у їх невідповідності європейським стандартам якості та безпечності. Рішення цієї проблеми полягає у прискоренні модернізації вітчизняних підприємств. Дослідження інтенсивності, якості та ефективності процесів модернізації на підприємствах харчової промисловості дасть можливість оцінити сучасний стан галузі, узагальнити досвід провідних підприємств та розробити стратегію модернізації, як на рівні окремого підприємства, так і на рівні галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Економічний та статистичний аналіз є основними методами вивчення проблем, тенденцій та перспектив розвитку суб'єктів господарювання. Останні дослідження та наукові публікації за обраною тематикою можна згрупувати за наступними напрямками: удосконалення та розвиток методології економічного аналізу [3, 7, 8, 9]; використання методів аналізу для вивчення окремих сфер діяльності підприємства [2, 10, 11], зокрема маркетингової діяльності промислових підприємств [12]; дослідження діяльності окремих підприємств та підгалузей харчової промисловості України [1, 6, 11]. Але, на нашу думку, недостатньо уваги приділено методам інтегральної оцінки процесів модернізації в цілому в економіці України та в харчовій промисловості зокрема. Така ситуація обумовила мету та завдання даного дослідження.

Метою статті є обґрунтування методів та методики аналізу модернізації підприємств харчової промисловості для узагальнюючої оцінки її інтенсивності, якості та ефективності на рівні галузі в сучасних кризових умовах господарювання.

Викладення основного матеріалу. Модернізація підприємства – це системний та цілеспрямований процес удосконалення, поліпшення, оновлення на інноваційній основі існуючих об'єктів модернізації, створення нових об'єктів з метою забезпечення посилення конкурентних переваг підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища та розбалансованості внутрішнього середовища. Для узагальнюючої оцінки процесу модернізації харчової промисловості України в якості основних показників, на нашу думку, слід обрати показники, які характеризують майно, що використовується, та ефект від його використання, а саме:

- ✓ вартість активів характеризує майно, яке приймає участь у господарській діяльності підприємства, зростання вартості активів свідчить про нарощування майнового потенціалу, отже про його модернізацію-розширення (А);

- ✓ залишкова вартість основних засобів – речових необоротних об'єктів, що, як передбачається, будуть використовуватися більше 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію (операційного циклу, якщо він довший за рік) для потреб, процесу виробництва або постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, вартість яких більша величини, яка визначена підприємством для малоцінних необоротних матеріальних активів. Саме основні засоби створюють матеріально-технічну основу виробництва. Зростання їх вартості прямо вказує на модернізацію-оновлення майнового потенціалу підприємства (ОЗ);

- ✓ обсяг реалізованої продукції – показник ефекту господарської діяльності, він може бути менший за обсяги виробництва, тому вказує на ту частину виготовленої продукції підприємства, яка знайшла покупця, тобто користується попитом на ринку (ОР);

- ✓ фінансовий результат до оподаткування – показник ефекту господарської діяльності підприємства, який характеризує розмір перевищення доходу від всіх видів діяльності підприємства над витратами, пов'язаними із створенням цих доходів (ФРо);

- ✓ показник чистого прибутку – частина доданої вартості, створеної підприємством, яка залишається в його розпорядженні після відшкодування всіх витрат та сплати обов'язкових платежів, податків та зборів до державного та місцевого бюджетів, інших державних та недержавних фондів та фінансових установ (ЧП);

У харчової промисловості у 2011-2012 рр. ці показники мають позитивну динаміку, що свідчить про наявність процесів модернізації, але еталонна динаміка, яка свідчить не тільки про наявність модернізаційного процесу, але й про його ефективність буде описуватися наступним виразом:

$$1 < t(A) < t(OZ) < t(OP) < t(FPo) < t(ЧП),$$

де t – темпи зростання обраних показників.

Ці нерівності мають економічну інтерпретацію та обґрунтування. Як зазначалося вище, зростання вартості активів свідчить про модернізацію-розширення майнового потенціалу, якщо темпи зростання вартості активів менші за темпи зростання вартості основних засобів, то це свідчить про вкладання коштів саме в модернізацію-оновлення основних засобів виробництва та нарощування виробничого потенціалу, оскільки введення в дію нових основних засобів має на меті розширення обсягів виробництва продукції та (або) підвищення її якості.

Домінування темпів зростання обсягів виробництва над темпами зростання вартості основних засобів, свідчить про підвищення ефективності їх використання, тобто, що оновлення основних засобів призвело не тільки до прямого збільшення обсягів виробництва, але й збільшило показник фондівіддачі. Це свідчить про підвищення ефективності використання інших ресурсів підприємства, передусім персоналу підприємства. Випереджаючі темпи зростання фінансового результату до оподаткування порівняно з темпами зростання обсягу виробництва, констатують підвищення загального показника ефективності діяльності підприємства – його рентабельності. Більший темп зростання чистого прибутку порівняно з темпом зростання фінансового результату до оподаткування задовольняє основну вимогу акціонерів (власників) підприємства, оскільки чистий прибуток повністю надходить у їх розпорядження. Виконання цієї нерівності свідчить про використання в управлінні підприємствами методів податкового планування та оптимізації оподаткування для зниження податкового тягара.

Тобто виконання даної нерівності свідчить, що інвестування коштів в активи підприємства відбувається переважно у вигляді капітальних вкладень до основного капіталу, що призводить до підвищення ефективності використання всіх ресурсів підприємства та підвищення рівня ефективності його господарської діяльності – така динаміка свідчить про наявність та ефективність модернізації підприємства, тобто описує еталону динаміку. Порівняння реальної динаміки наведених показників з еталонною буде давати узагальнюючу інтегральну характеристику процесу модернізації в харчовій промисловості.

Виміряти ступінь наближення реального стану до еталонного (нормативного) пропонуємо за допомогою коефіцієнта рангової кореляції Спірмена, оскільки він являється наглядним і легко інтерпретованим. Якщо коефіцієнт позитивний, то процес модернізації можна оцінити як ефективний. Чим ближчий він до одиниці, тим більш ефективним є оцінюваний процес. Еталонний порядок

реалізується при значенні коефіцієнта Спірмена рівному 1. Якщо коефіцієнт від'ємний, модернізація є або неефективною, а при значенні -1 взагалі не проводиться.

Коефіцієнт кореляції рангів Спірмена (ρ) визначається за формулою:

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n(n^2 - 1)}, \quad (1)$$

де $d = r_x - r_y$ – різниця рангів факторного та результативного показників; n – число парних спостережень.

При використанні коефіцієнта рангової кореляції можна умовно оцінити міцності зв'язку між показниками, вважаючи значення коефіцієнту рівні 0,3 і менше показниками слабкої міцності зв'язку, значення більше 0,4, але менше 0,7 – показниками помірної міцності зв'язку, а значення 0,7 і більше – показниками високої міцності зв'язку.

Дані для визначення та значення коефіцієнта Спірмена для підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів наведено в таблицях 1, 2.

Розрахунки свідчать про наступне:

✓ у 2011 та 2012 роках між обраними показниками існує статистичний зв'язок, що свідчить про наявність та ефективність модернізаційних процесів на підприємствах харчової промисловості;

✓ у 2013 році зв'язок між показниками вже відсутній, знизився прибуток підприємств порівняно з 2012 роком, така ситуація свідчить про зниження ефективності процесу модернізації;

✓ внаслідок різкого погіршення політичної та економічної ситуації в країні у 2014 та 2015 роках загальний фінансовий результат діяльності підприємств харчової промисловості був від'ємний, що унеможливило розрахунок коефіцієнту Спірмена.

Різне погіршення зовнішніх умов функціонування підприємств загальмувало процеси модернізації, але говорити про їх повну відсутність недоцільно, оскільки високі якісні та кількісні показники у 2011 та 2012 рр., на нашу думку, свідчать про формування потужного потенціалу розвитку та модернізації.

У підтвердження нашої думки проаналізуємо показники розвитку підприємств харчової промисловості у 2013–2015 рр. з використанням інтегральних індексів (I_i). Вони розраховуються як середня геометрична з індексів зміни окремих показників стану і розвитку:

$$I_i = \sqrt[n]{I_1 \times I_2 \times \dots \times I_n}, \quad (2)$$

де $I_1, I_2, \dots, I_n$ розраховуються як відношення відповідних показників стану та розвитку економічного явища або процесу у звітному періоді до базового.

Такий підхід дає можливість: інтегрувати в один показник сукупність показників без використання їх значущості (ваги), з якою вони мають включатися до інтегрального індексу; привести до єдиного знаменника показники, що вимірюються в різних одиницях; забезпечити врахування динаміки окремих показників.

Для інтегральної оцінки стану та ефективності модернізації на підприємствах харчової промисловості пропонуємо провести оцінку за наступними показниками: фондвіддача, коефіцієнт оборотності оборотних активів, продуктивність праці, рентабельність активів. Але, враховуючи, що загальний фінансовий результат діяльності підприємств харчової промисловості в 2014–2015 рр. був негативний (табл. 1), показник рентабельності пропонуємо замінити на частку підприємств, що отримали прибуток. Інтегральний індекс стану та ефективності модернізації на підприємствах харчової промисловості має наступний вигляд:

$$I_i = \sqrt[4]{\text{ФВ} \times \text{КО} \times \text{ПП} \times \text{ЧПП}}, \quad (3)$$

де ФВ – фондвіддача;

КО – коефіцієнт оборотності оборотних активів;

ПП – продуктивність праці;

ЧПП – частка підприємств, що отримали прибуток.

Таблиця 1

Показники, що характеризують наявність та ефективність процесу модернізації на підприємствах харчової промисловості (млн. грн.)

Показники	Роки						Темпи зростання				
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Вартість активів на кінець року	186797,0	224756,2	255378,3	274507,4	315835,3	398092,5	1,20	1,14	1,07	1,15	1,26
Залишкова вартість основних засобів та нематеріальних активів на кінець року	50847,5	57326,4	63222,1	69894,2	74979,2	82109,8	1,13	1,10	1,11	1,07	1,10

Закінчення табл. 1											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Обсяг реалізованої продукції	203315,3	236814,9	278511,2	192876,0	337158,7	427192,8	1,16	1,18	0,69	1,75	1,27
Фінансовий результат до оподаткування	4899,2	5772,4	10421,2	9447,9	-14723	-14600,5	1,18	1,81	0,91	x	x
Чистий прибуток	2238,8	3303,6	7183,9	6531,7	-16906,0	-16553,3	1,48	2,17	0,91	x	x

Таблиця 2

Значення коефіцієнту Спірмена для підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів

Вид економічної діяльності	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,4	0,9	-0,5	x	x

Таблиця 3

Основні показники стану та ефективності модернізації на підприємствах харчової промисловості за 2013–2015 рр.*

№ з/п	Показник	2013 р.	2014 р.	I _{2014/2013}	2015 р.	I _{2015/2014}
1	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	192876,0	337158,7	1,15	427192,8	1,26
2	Оборотні активи на кінець року, млн. грн. (Додатково: на кінець 2012 р. 173853,7 млн. грн.)	181093,6	210210,3	1,16	289438,0	1,38
3	Залишкова вартість основних засобів та нематеріальних активів на кінець року, млн. грн. (Додатково: на кінець 2012 р. 63222,1 млн. грн.)	69894,2	74979,2	1,07	82109,8	1,10
4	Середньорічна залишкова вартість основних засобів та нематеріальних активів, млн. грн. (2013 р. : на кінець 2012 р. 63222,1 млн.грн.÷2+ + ряд.3. гр. 3÷2; 2014 р. : ряд.3 гр.3÷2 + + ряд.3 гр.4÷2; 2015 р.: ряд.3 гр.4÷2 + + ряд.3 гр.6÷2)	66558,2	72436,7	1,09	78544,5	1,08
5	Фондовіддача (ряд.1÷ряд.4)	2,9	4,7	1,61	5,44	1,17
6	Середній залишок оборотних активів, млн. грн. (2013р.:на кінець 2012 р. 173853,7 млн.грн.÷2 + + ряд.2. гр. 3÷2; 2014 р.: ряд.2 гр.3÷2+ +ряд.2 гр.4÷2; 2015 р.: ряд.2 гр.4÷2+ +ряд.2 гр.6÷2)	177473,7	195652,0	1,10	249824,2	1,28
7	Коефіцієнт оборотності оборотних активів (ряд.1÷ряд.6)	1,09	1,72	1,59	1,71	0,99
8	Кількість найманих працівників, тис. осіб	402,4	349,4	0,87	319,5	0,91
9	Продуктивність праці, тис. грн. / особу. (ряд.1÷ряд.8)	479,3	964,9	2,01	1337,1	1,39
10	Частка підприємств, що отримали прибуток, %	62,1	61,6	0,99	72,0	1,17

Довідка: *Розраховано автором за [4, 5, 13]

Використовуючи формулу 3 та отримані в результаті розрахунків показники (табл. 3), розрахуємо інтегральний індекс стану та розвитку модернізації у 2014 та 2015 роках (табл. 4).

Розрахунок інтегрального індексу стану та ефективності модернізації на підприємствах харчової промисловості

№ з/п	Показник	2014	2015
1	Індекс фондівдачі	1,61	1,17
2	Індекс коефіцієнта оборотності оборотних активів	1,59	0,99
3	Індекс продуктивності праці	2,01	1,39
4	Індекс частки підприємств, що отримали прибуток	0,99	1,17
	Інтегральний індекс	1,50	1,17

Отримані результати свідчать про наявність модернізаційних процесів на підприємствах харчової промисловості та їх помірну ефективність. Загострення економічної кризи та погіршення політичної ситуації сповільнюють модернізацію підприємств в Україні, але сформований у попередні роки потенціал дає можливість керівництву підприємств не зупиняти повністю процес модернізації.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Протягом 2011–2012 рр. на підприємствах харчової промисловості процес модернізації характеризується високою ефективністю та інтенсивністю. Така ситуація дала можливість сформувати певний модернізаційний потенціал, використання якого у 2013–2015 рр. дало можливість зберегти часткові тенденції процесу модернізації при різкому його уповільненні через загострення політичної ситуації та економічної кризи. Запропоновані методики дослідження та аналізу процесів модернізації придатні та ефективні на рівні не тільки галузі, але й окремих підприємств. Дослідження процесу модернізації на провідних підприємствах галузі надасть можливість для узагальнення та формування рекомендацій щодо поширення позитивного досвіду.

Список використаної літератури:

1. Белоусов Я.І. Аналіз техніко-економічних показників сучасного розвитку харчової промисловості України [Електронний ресурс] / Я.І. Белоусов // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 3. – С. 16–19. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2016_3_5.
2. Демченко Г.В. Аналіз інноваційної активності промисловості України в умовах інтенсивного розвитку світової економіки [Електронний ресурс] / Г.В. Демченко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 4. – С. 98–104. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkntuden_2016_4_14.
3. Дерун І.А. Розвиток економічного аналізу як науки в Україні: ретроспектива та виклики сьогодення [Електронний ресурс] / І.А. Дерун // Облік і фінанси. – 2016. – № 1. – С. 154–160. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_1_22.
4. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2015 рік // Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2016. – 514 с.
5. Діяльність суб'єктів господарювання за 2015 рік // Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2016. – 484 с.
6. Жайворонок Л.В. Аналіз фінансово-економічного стану провідних хлібобулочних підприємств України / Л.В. Жайворонок // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 2. – С. 73–79.
7. Заїка С.О. Становлення і перспективи розвитку економічного аналізу в Україні [Електронний ресурс] / С.О. Заїка, В.А. Грищенко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2016. – Вип. 174. – С. 136–144. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_174_18.
8. Ізмайлов Я.О. Розвиток методології економічного аналізу господарської діяльності підприємств у постіндустріальній економіці / Я.О. Ізмайлов // Проблеми економіки. – 2016. – № 3. – С. 165–174.
9. Камінська Т.Г. Синергія методів аналізу і синтезу в науковому пізнанні економіки підприємств [Електронний ресурс] / Т.Г. Камінська, В.М. Краєвський, О.М. Костенко // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки. – 2017. – № 2. – С. 19–24. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_2_5.
10. Кліпкова О.І. Дослідження та аналіз процесу комерціалізації ідей та результатів інноваційної діяльності в Україні: правовий та економічний аспекти [Електронний ресурс] / О.І. Кліпкова // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – № 1 (3). – С. 41–45. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_1\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_1(3)_9).
11. Місько Г.А. Стратегічний аналіз як інструментарій оцінки економічної стратегії підприємства харчової промисловості в умовах конкурентного середовища [Електронний ресурс] / Г.А. Місько // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. – 2010. – № 5 (2). – С. 149–152. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2010_5\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2010_5(2)_28).
12. Олійник О.В. Особливості економічного аналізу маркетингової діяльності промислових підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Олійник, Т.В. Барановська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського

обліку, контролю і аналізу. Серія : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2014. – Вип. 3. – С. 440–448. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_3_32.

13. Статистичний щорічник України за 2015 рік / Державна служба статистики України. – К., 2016. – 575 с.

References:

1. Bjelousov, Ja.I. (2016), «Analiz tehniko-ekonomichnyh pokaznykiv suchasnogo rozvytku harchovoi' promyslovosti Ukrainy», *Visnyk Shidnoukrai'ns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Volodymyra Dalja*, No. 3, pp. 16–19. – available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSunU_2016_3_5
2. Demchenko, G.V. (2016), «Analiz innovacijnoi' aktyvnosti promyslovosti Ukrainy v umovah intensyvnoho rozvytku svitovoi' ekonomiky», *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu tehnologij ta dyzajnu*, Serija *Ekonomichni nauky*, No. 4, pp. 98–104, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutden_2016_4_14
3. Derun, I.A. (2016), «Rozvytok ekonomichnogo analizu jak nauky v Ukraini: retrospektyva ta vyklyky s'ogodennja», *Oblik i finansy*, No. 1, pp. 154–160, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_1_22
4. «Dijal'nist' sub'ektiv velykogo, seredn'ogo, malogo ta mikropidpryjemnytva za 2015 rik» (2016), *Statystychnyj zbirnyk, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, Kyi'v, 514 p.
5. «Dijal'nist' sub'ektiv gospodarjuvannja za 2015 rik» (2016), *Statystychnyj zbirnyk, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*, Kyi'v, 484 p.
6. Zhajvoronok, L.V. (2017), «Analiz finansovo-ekonomichnogo stanu providnyh hlibobulochnykh pidpryjemstv Ukrainy», *Investyicii': praktyka ta dosvid*, No. 2, pp. 73–79.
7. Zai'ka, S.O. and Gryshhenko, V.A. (2016), «Stanovlennja i perspektyvy rozvytku ekonomichnogo analizu v Ukraini», *Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo tehničnogo universytetu sil's'kogo gospodarstva imeni Petra Vasylenka*, Vol. 174, pp. 136–144, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_174_18
8. Izmajlov, Ja.O. (2016), «Rozvytok metodologii' ekonomichnogo analizu gospodars'koi' dijal'nosti pidpryjemstv u postindustrial'nij ekonomici», *Problemy ekonomiky*, No. 3, pp. 165–174.
9. Kamins'ka, T.G., Krajevs'kyj, V.M. and Kostenko, O.M. (2017), «Synergija metodiv analizu i syntezy v naukovomu piznanni ekonomiky pidpryjemstv», *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka»*, Serija *Ekonomichni nauky*, No. 2, pp. 19–24, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_2_5
10. Klipkova, O.I. (2016), «Doslidzhennja ta analiz procesu komercializacii' idej ta rezultativ innovacijnoi' dijal'nosti v Ukraini: pravovyj ta ekonomichnyj aspekty», *Tehnologičeskyj audyt y rezervy prozvodstva*, No. 1 (3), pp. 41–45, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_1\(3\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_1(3)_9)
11. Mis'ko, G.A. (2010), «Strategičnyj analiz jak instrumentarij ocinky ekonomičnoi' strategii' pidpryjemstva harchovoi' promyslovosti v umovah konkurentnogo seredovyshha», *Naukovyj visnyk Poltav's'kogo universytetu ekonomiky i torgivli*, Serija *Ekonomichni nauky*, No. 5 (2), pp. 149–152, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2010_5\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2010_5(2)_28)
12. Olijnyk, O.V. and Baranovs'ka, T.V. (2014), «Osoblyvosti ekonomichnogo analizu marketyngovoi' dijal'nosti promyslovykh pidpryjemstv», *Problemy teorii' ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, Serija *Buhgalters'kyj oblik, kontrol' i analiz*, Vol. 3, pp. 440–448, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_3_32
13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2016), *Statystychnyj shhorichnyk Ukrainy za 2015 rik*, Kyi'v, Ukraine, 575 p.

БУЖИМСЬКА Катерина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- інноваційна-технологічна модернізація підприємств;
  - підприємницьке управління;
  - розвиток підприємництва.
- Тел.: (097) 147–34–44.
E-mail: katya_buga@ukr.net.

СТАНКЕВИЧ Наталія Андріївна – старший викладач кафедри економіки та підприємництва Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- інвестиційна діяльність;
  - розвиток підприємництва.
- Тел.: (063) 654–825–92.
E-mail: stannata2015@gmail.com.

Стаття надійшла до редакції 05.06.2017.